

UVOD U GRAĐANSKO PRAVO

ODELJAK PRVI

POJAM, SISTEMATIKA, NAČELA I IZVORI GRAĐANSKOG PRAVA

I. IZRAZI PRIVATNO, GRAĐANSKO, CIVILNO I IMOVINSKO PRAVO

Izraz *privatno pravo* je nastao prevodom latinskih reči *ius privatum* (privatno pravo). Rimski pravници su pravna pravila delili na *ius publicum* (javno pravo) i *ius privatum* (privatno pravo)¹ s obzirom na interes koji se pravnom normom štiti.² Prema rasprostranjenom mišljenju privatno pravo (za razliku od javnog) predstavlja odnos koordinisanih, pravno jednakih subjekata, a javno pravo odnos između nadređenog i podređenog subjekta (na primer, odnos države i građanina)³. Ako bi se ova podela prihvatila najznačajniji deo privatnog prava je građansko pravo (prema toj podeli u privatno pravo bi se, danas, pored građanskog prava, uvrštavalo trgovinsko pravo, intelektualno pravo, lično pravo, saobraćajno pravo, radno pravo itd), što je neke pisce opredelilo da privatno pravo izjednače sa građanskim,⁴ iako je pojam "privatno pravo" širi od pojma "građansko pravo"⁵.

Nešto potpunija definicija ističe da se javno pravo "može opisati kao ono pravo, koje reguliše odnose pojedinaca prema državi kao vlasti, i odnose pojedinih vlasti među sobom, dok bi privatno pravo bilo ono koje reguliše isključivo odnose između samih pojedinaca, ili i pojedinaca i države, ali ne kao vlasti".⁶

Naziv *građansko pravo* je nastao prevodom latinskih reči "*ius civile*" (one su označavale pravo koje je rezervisano samo za rimske građane "cives", a ne za strance "peregrine" tj. građane drugih tadašnjih državica (*civitates*). Danas građansko pravo, kao deo pravnog sistema, obuhvata: uvodni (opšti) deo, stvarno pravo, nasledno, porodično i obligaciono. U širem smislu ovaj izraz ima u vidu, pored ovih delova, i novorazvijena prava – trgovinsko, intelektualno prava (pravo tvorevina uma), radno i dr.

Naziv *civilno pravo* je nastalo od latinskih reči *ius civile* te ima u vidu građansko pravo.

¹ U klasičnom dobu rimske države smatralo se da *ius privatum* obuhvata: *ius civile*, *ius gentium* i *ius naturale* – vidi potpunije: Tasić, Đ., *Uvod u pravne nauke – Enciklopedija prava*, Beograd, Službeni list SRJ, 1995, strana 398.

² Ulpian je, tako, u Institucijama istakao: "Javno pravo je ono koje se odnosi na položaj države, a privatno – na korist pojedinaca." Ističe se da su u privatno pravo "Rimljani ubrajali osobno, porodično i imovinsko pravo te civilni postupak" – Romac, A., *Rječnik rimskog prava*, Informator, Zagreb, 1975, strana 269.

³ Kelzen, H., *Čista teorija prava*, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 1998, str. 72. i 73.

⁴ Vidi, na primer: Đorđević, A., *Sistem privatnog (građanskog) prava*, Beograd, 1996, NIU Službeni list SRJ, str. 57 – 65.

⁵ Vidi: Marković, L., *Građansko pravo*, Beograd, Narodna samouprava AD, strana 1.

⁶ Marković, L. *Građansko pravo*, prva knjiga, Opšti deo – stvarno pravo, Beograd, Narodna samouprava, 1927, strana 18.